

בבא קמא ל"ח

ראה שהאומות לא קיימו מצוות בני נוח והפקיר ממונם
למדנו במשנה, ששור של ישראל שנגח שור של כנעני, פטור. ומבררת הגמרא מהו הטעם במשנה, אם מפרשים את הכתוב "רעהו" רק לשור ישראל, ממילא גם אם שור של כנעני נגח שור של ישראל יפטר. ואם "רעהו" לאו דוקא, אפילו שור של ישראל שנגח שור של כנעני יהיה חייב? אמר רבי אבהו למדים מהכתוב: "עַמֵּד וַיִּמְדָּד אֶרְצָךְ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם" שהקדוש ברוך הוא ראה שבני נח לא קיימו שבע מצוות שקיבלו עליהם, עמד והתיר לישראל את ממונם בדבר זה⁸⁶. אמר רבי יוחנן, ממונם של אומות העולם הפקר, כיון שלא רצו לקבל את התורה, שנאמר: "הוֹפִיעַ מִהָרַ פְּאֶרְךָ", מפארן⁸⁷ הופיע ממונם לישראל. וכן שנינו בברייתא, שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור, שור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם, שנאמר: "עַמֵּד וַיִּמְדָּד אֶרְצָךְ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם" ואומר "הוֹפִיעַ מִהָרַ פְּאֶרְךָ".

ראה שבע מצוות שלא קיימו והגלם מעל אדמתם
שואלת הגמרא, מדוע הוצרכה הברייתא ללמוד את הדין מפסוק נוסף? עונה הגמרא, שגם אם נאמר שהכתוב "עַמֵּד וַיִּמְדָּד אֶרְצָךְ" אינו ללמד דין זה, אלא נצרך למה שדרש רב מתנה ורב יוסף שמיד הגמרא מביאה, ולכן אומרת הברייתא שיש פסוק נוסף "הוֹפִיעַ מִהָרַ פְּאֶרְךָ", ללמד שמפארן הופיע ממונן לישראל. ומביאה הגמרא את מה שדרשו רב מתנה ורב יוסף, שאמר רב מתנה, לומדים מהכתוב "עַמֵּד וַיִּמְדָּד אֶרְצָךְ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם". ראה שבע מצוות שנצטוו עליהן בני נח ולא קיימום עמד והגלה אותם מעל אדמתם. ולומדים שהלשון "וַיִּתֵּר" הוא לשון גלות מהכתוב: "לְנִתֵּר בְּהֵן עַל הָאֶרֶץ" והתרגום לקפוץ על הארץ. ורב יוסף אמר על הכתוב "עַמֵּד וַיִּמְדָּד אֶרְצָךְ רָאָה וַיִּתֵּר גּוֹיִם" מה ראה? ראה שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם.

ראה שלא קיימו שבע מצוות ולא יקבלו עליהם שכר כמצווה ועושה
שואלת הגמרא, האם בגלל שאומות העולם לא קיימו את מצוות בני נוח, הרוויחו שהתירו להם, אם כן מצינו חוטא נשכר? אמר רבנו של רבנא, הדבר נחשב להם לעונש, שאפילו אם יקיימו אותם אינם מקבלים עליהן שכר. שואלת הגמרא הרי שנינו בברייתא, רבי מאיר אומר שלומדים מהכתוב: "וַיִּשְׁמְרֵתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה"

86 בתוס' מפרשים שהתיר ממונם רק בדבר זה כשור של ישראל נגח שור שלהם, וקשה למ"ד גול עכו"ם מותר. תוס'. ולכאורה ברש"י ד"ה חוץ משמע שממונם בחזקת הפקר בכל דבר. המהרש"ל הגיה בתוס' שור שלהם שנגח שור שלנו ולא שור שלנו שנגח שור שלהם ועיין במהרש"א. ומהרנ"ש כתב שא"צ להגיה וכוונת התוס' שממונם הותר לענין נגיחה ונקט את הדבר הראשון.

87 מדבר סיני יש בו חמישה שמות ואחד מהם הוא פארן, ובאותו צד נגלה לבני ישמעאל. תוס'.

אתם האדם וחי בהם". ולא נאמר כהנים ולוים וישראלים, אלא "האדם"⁸⁸ שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? עונה הגמרא, שאין מקבלים עליהן שכר כמצווה ועושה, אלא כמי שאינו מצווה ועושה. שרבי חנינא אמר גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.

דבר זה אין מודיעים אנו למלכות תנו רבנן, מלכות רומי שלחה שני סרדיוטות אל חכמי ישראל ואמרו להם למדונו תורתכם. קראו ושנו ושלשו אתם⁸⁹. בשעת פטירתם אמרו להם, דקדקנו בכל תורתכם ואמת היא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור, של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם. והרי אם לומדים שהכוונה ב"רעהו" דוקא ליהודי, שבכל אופן יהיה פטור, ואם אין הכוונה בדווקא ליהודי שבכל אופן יהיה חייב? ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות.

הקב"ה חס על עמו ומואב בשביל לרב שמואל בר יהודה נפטרה בתו, אמרו החכמים רות המואביה ונעמה העמונית לעולא בוא נלך וננחמו. אמר להם, שאינו הולך איתם, משום שאופן הנחמה של הבלים היא גידוף. שמנחמים ואומרים, מה אפשר לעשות, משמע שאם היה אפשר לעשות דבר היו עושים. והלך עולא לבדו לרב שמואל בר יהודה לנחמו. ואמר לו את הכתוב: "אַל תִּצַר אֶת מוֹאֵב וְאֶל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה", וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות? אלא משה נשא⁹⁰ קל וחומר בעצמו ואמר, ומה מדיינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה "צָרוּר אֶת הַמְדִינִים וְהַיִּתִּים אוֹתָם", מואבים עצמן לא כל שכן שילחמו בהם? ואמר לו הקב"ה לא כדעתך דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה, ונעמה העמונית. ואם הקדוש ברוך הוא חס הקב"ה על שתי אומות גדולות ולא החריבן בשביל שתי פרידות טובות שיצאו מהם, קל וחומר שאם בתו הכשרה של רבי כשרה ראויה לצאת ממנה דבר טוב, על אחת כמה וכמה שהיתה חיה.

אין הקב"ה מקפח אפ' שכר שיחה אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן, אין הקדוש נאה ברוך הוא מקפח אפילו שכר שיחה נאה. שהרי בתו הבכירה של לוט קראה לבנה מואב, שהוא לשון המזכירה את העבירה שבן זה

88 מכאן נראה שעובדי כוכבים קרויים אדם, וקשה ממה ששנינו רשב"י אומר אתם קרויים אדם ואין עובדי כוכבים קרויים אדם. הרש"י בסנהדרין אומר שהברייתא הזאת היא כחכמים שחולקים על רשב"י. ור"ת מפרש שעובדי כוכבים קרויים אדם אבל לא האדם. ומה ששנינו שיש קנין לעכו"ם בא"י לחפור בורות מהכתוב "והארץ נתן לבני האדם" פירושו לבניו של האדם הראשון. תוס'.

89 ל"ק ממה ששנינו הלומד תורה לעכו"ם עובר בעשה מפני שעשו כן על פי ציווי המושל, או שהם עשו עצמם כגרים. תוס'.

90 ר"ת אומר נשא לאו דוקא אלא עתיד לשאת ק"ו אם הכתוב לא היה מזהירו בתחילה. הרב ר' אלחנן הקשה שמכאן משמע שהיו מוזהרים עדיין שלא לצרור את מואב ובבראשית רבה שנינו שדוד ענה למואבים שמשעה שבלק שלח מלאכים לבלעם הותרו. ואומר ר"י שהוא דיחוי בעלמא שדוד רצה להביא מקרא מהתורה כדי שלא יהיה חילול השם. תוס'.

נולד מאב, והקדוש ברוך הוא אמר למשה: "אַל תַּצַּר אֶת מוֹאֵב וְאֶל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה", שלא יעשו אתם מלחמה אבל רשאים לעשות בהם אנגריא. והצעירה שקראה לבנה בן עמי בלא להזכיר דבר מגונה, והקדוש ברוך הוא אמר למשה: "וְקָרַבְתָּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֶל תַּצַּרְם וְאֶל תִּתְגַּר בָּם", אל תתגר במ כלל, אפילו לא תעשו בהם אנגריא.

אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יהושע בן קרחה, לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשביל לילה אחת שהבכירה הקדימה לצעירה, קדמה רות שבאה ממנה להכנס לעם ישראל בארבעה דורות⁹¹. עובד, ישי, דוד, ושלמה. לנעמה העמונית אמו של רחבעם, כמו שכתוב: "וַיֵּשֶׁם אָמוּ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית".

שור של ישראל שנגח שור של כותי פטור ושל תנו רבנן,⁹² שור של ישראל שנגח שור כותי שנגח של ישראל תם ח"נ מועד נ"ש של כותי פטור, ושל כותי שנגח שור של ישראל תם משלם חצי נזק, ומועד משלם נזק שלם. רבי מאיר אומר, שור של ישראל שנגח שור של כותי פטור, ושל כותי שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם. שואלת הגמרא, ממה שרבי מאיר מחייב את הכותי נזק שלם כדינו של נכרי, נראה שהוא סובר שהכותים הם גרי אריות, שהתגיירו מפחד האריות שהיו טורפים בהם בארץ ישראל, וגירותם אינה גירות. ולכאורה קשה ממה ששנינו, כל הכתמים הבאים מרקם טהורים. מפני שהיא עיר שרובה נכרים דם נכרית טהור מדאוריתא, ולא גזרו על כתמיהן. רבי יהודה מטמא, כיון שרובם הם גרים שדמן טמא, אלא שהם טועים ונוהגים כגויים. וכתמים הבאים מבין הנכרים טהורים, כיון שדם הנכרי אינו טמא. מבין ישראל ומבין הכותים ר"מ מטמא, וחכמים מטהרין⁹³, שלא נחשדו (ישראל)⁹⁴ על כתמיהן. ומכאן שרבי מאיר סובר שהכותים הם גרי אמת ודמן טמא?

מבין הנכרים טהורים מבין ישראל ומבין אמר רבי אבהו, למרות שהכותים הם גרים, רבי הנכרים ר"מ מטמא וחכ' מטמאים מאיר קונס אותם ומחייב אותם לשלם נזק שלם כמו נכרים, כדי שלא יטמעו בין הנכרים. והקשה רבי זירא ממה ששנינו, ואלו

91 בנותיו של לוט חשבו שלא נשאר איש בארץ והתכוונו לשם מצווה. תוס'.

92 אפילו שב בסוף פרק ראשון ביבמות פוסקים שכולם גירי אמת הוא רק כשמתגיירים לגמרי אבל הכותים שהתגיירו מפחד האריות לא התגיירו לגמרי, כמו שכתוב "את ה' היו יראים ואלוהיהם היו עובדים" ומי שאומר שהם גרי אמת סובר שבסוף הם התגיירו באמת. תוס'.

93 הגמרא במסכת נדה שואלת אם מבין ישראל טהורים של מי טמאים?. ועונה הגמרא מבין ישראל ומבין הכותים בחדריהם טמאים לד"ה. והנמצאים בערים של ישראל טהורים מפני שבנ"י מצניעים כתמיהם. והנמצאים בין הכותים טמאים לר"מ מפני שאינם מצניעים כתמיהם ונחשדו על כתמיהן וחכמים מטהרים מפני שהכותים לא נחשדו על כתמיהן להפקירן אלא מצניעים אותם. ומכאן שלר"מ הכותים הם גירי אמת. רש"י ותוס'.

94 לפי מהרנ"ש לא גורסים ישראל.

נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה⁹⁵ ועל הכותית⁹⁶. ואם נאמר שרבי מאיר קונס את הכותים בממונם, נקנוס⁹⁷ שהאונס והמפתה את הכותית לא ישלם לה קנס? אמר אביי, האונס משלם קנס כדי שהאונס החוטא לא יהיה נשכר. שואלת הגמרא, ושיתן את הקנס לעניים? אמר רב מרי, משום שהוא ממון שאין לו תובעין, האונס יאמר לכל עני שיתבע אותו לדין שהוא שילם את הקנס לעני אחר.

95 רש"י פרש בכתובות שאע"פ שדוד גזר עליהם. ר"ת הקשה הרי מדאוריתא הם אסורים ב"לא תתחתן" כמו שרביא אמר בפרק הערל. ואומר ר"ת שדוד גזר עליהם שעבוד, אבל הם אסורים לבוא בקהל מדאורייתא. תוס'.

96 מהסוגיה משמע שהם גרי אמת וקשה מה החידוש שיש להן קנס? וי"ל שהחידוש הוא שהם גרי אמת ויש להם קנס. אין להקשות לרביא שאומר שעבד ושפחה נתערבו בהם מדוע יש להן קנס? מפני שמעמידים כל אחת מהן על חזקת אביהן. כדי שלא יהיה חוטא נשכר. תוס'.

97 הקושיה היא גם לחכמים שהרי שנינו ששור של ישראל שנגח שור של כותי פטור משום קנס, אלא שהקשו לרבי מאיר משום שסתם משנה היא כרבי מאיר. תוס'.

